

Stvarni čas in komunikacije

KOMUNIKACIJSKI PROTOKOLI IN OMREŽNA VARNOST

VSEBINA

- ✖ primeri rabe in zajem podatkov
- ✖ omrežni čas
- ✖ osnovni protokol za promet v stvarnem času
- ✖ protokol za upravljanje s tokom podatkov
- ✖ varna inačica protokola

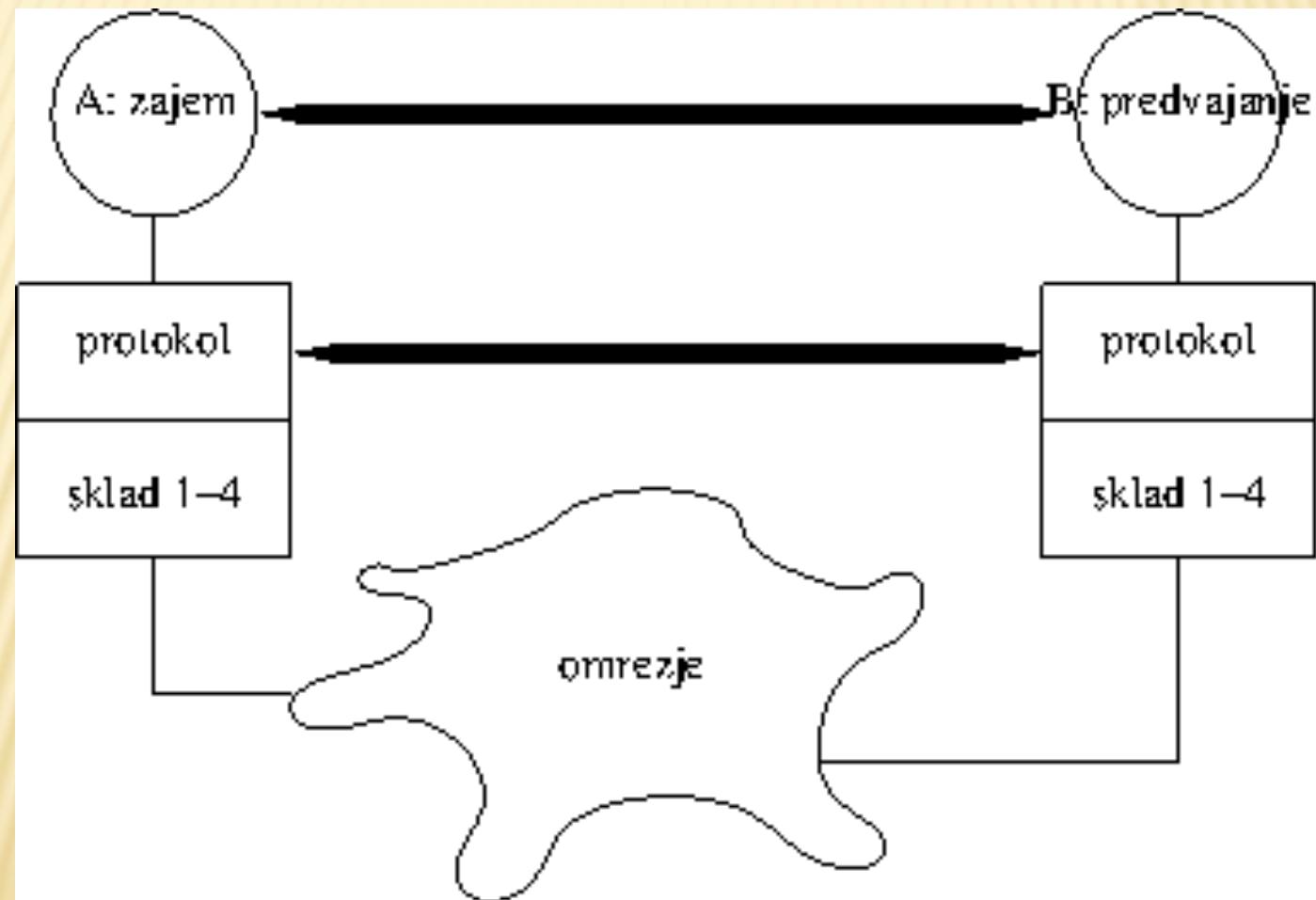
PRIMERI RABE

- ✖ kaj je stvarni čas (realni čas, *real-time*)
 - + (čas dospetja, čas začetka izvajanja, potreben čas za izvajanje, rok zaključka izvajanja)
 - + sistemi strogo in mehko v stvarnem času (*hard* in *soft real time*)
 - + izziv: ali običajni operacijski sistemi FreeBSD, Linux in MS Windows omogočajo delo v stvarnem času?
Utemeljite odgovor.

PRIMERI RABE

- ✖ mi se ne bomo ukvarjali s takšno definicijo stvarnega časa
- ✖ scenarij:
 - + imamo stran A in stran B in med njima omrežje
 - + na strani A se dogajajo različni dogodki, ki se zajemajo in o tem poroča strani B preko omrežja
 - + opazovalec, ki opazuje dogodke na strani B, mora imeti čim bolj veren občutek opazovanja dogodkov
- ✖ vsebino dogodkov lahko nekako prenesemo, težava je prenos učinka časa med dogodkoma

SCENARIJ

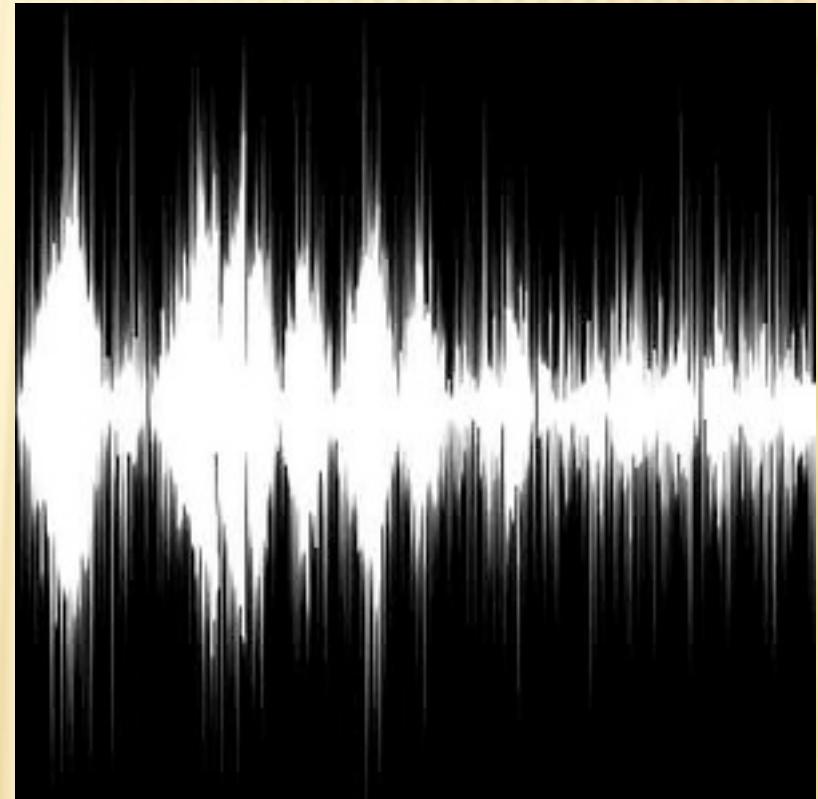
PRIMERI RABE

- ✖ Enosmerna komunikacija:
 - + prikazovanje prosojnic, diapositivov, ...
 - + predvajanje zvoka (oddaljeni CD) in predvajanje filma (oddaljeni VCR)
 - + združevanje slike in zvoka ob prenosu
 - + predvajanje radijskega ali TV programa

- ✖ Dvosmerna komunikacija:
 - + pogovor preko spletja (VoIP)
 - + video telefonija

ZAJEM PODATKOV – ZVOK

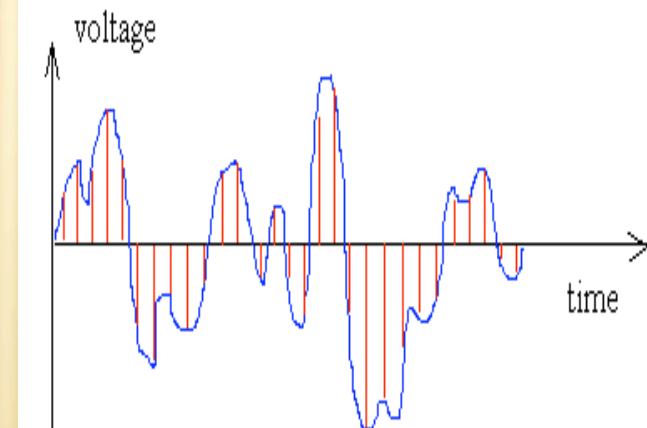
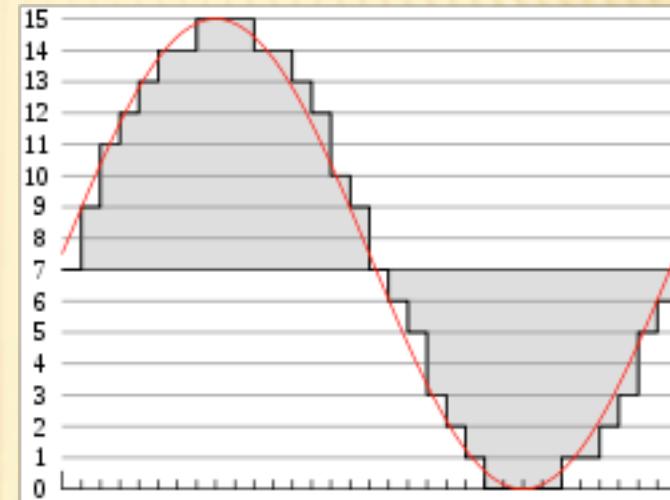
- ✖ zvok je *analogen* pojav spremenjanja zračnega pritiska, ki ga zaznava (človeško) uho
- ✖ preddigitalno:
 - + zajem zvoka smo preko mikrofona analogni signal spremenil v analogni električni signal
 - + električni signal smo uporabili za proizvajanje zvoka preko zvočnika

ZAJEM PODATKOV – ZVOK

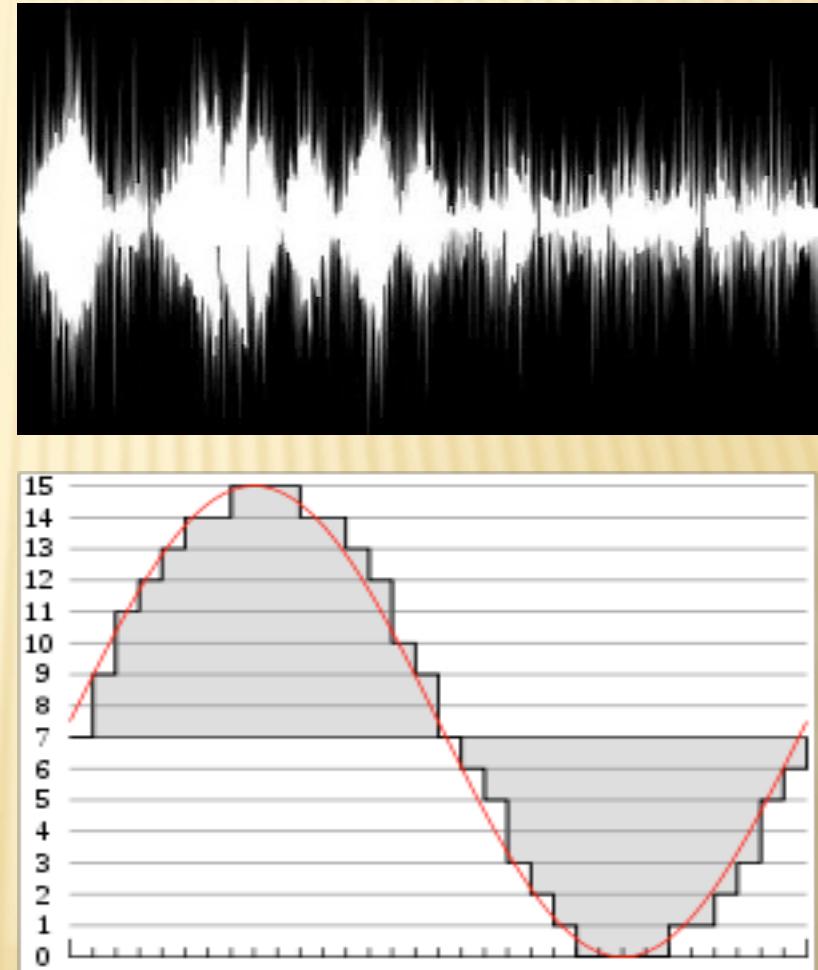
- ✖ digitalno:

- + še vedno zajamemo zvok, a le v diskretnih trenutkih – zajamemo odmik (amplitudo, jakost, energijo)
- + amplitudi pretvorimo v n-bitno številko
- + izziv: poiščite program audacity, ga namestite in v njem zajemite ter obdelajte zvok.

ZAJEM PODATKOV – ZVOK

- ✖ zvok seveda ni preprost sinusen pojav, ampak je linearna kombinacija večih sinusnih signalov: vsota
$$a_k \sin(k\omega)$$
- ✖ digitalni zajem ne sme izgubiti (preveč) informacije o signalih

ZAJEM PODATKOV – ZVOK

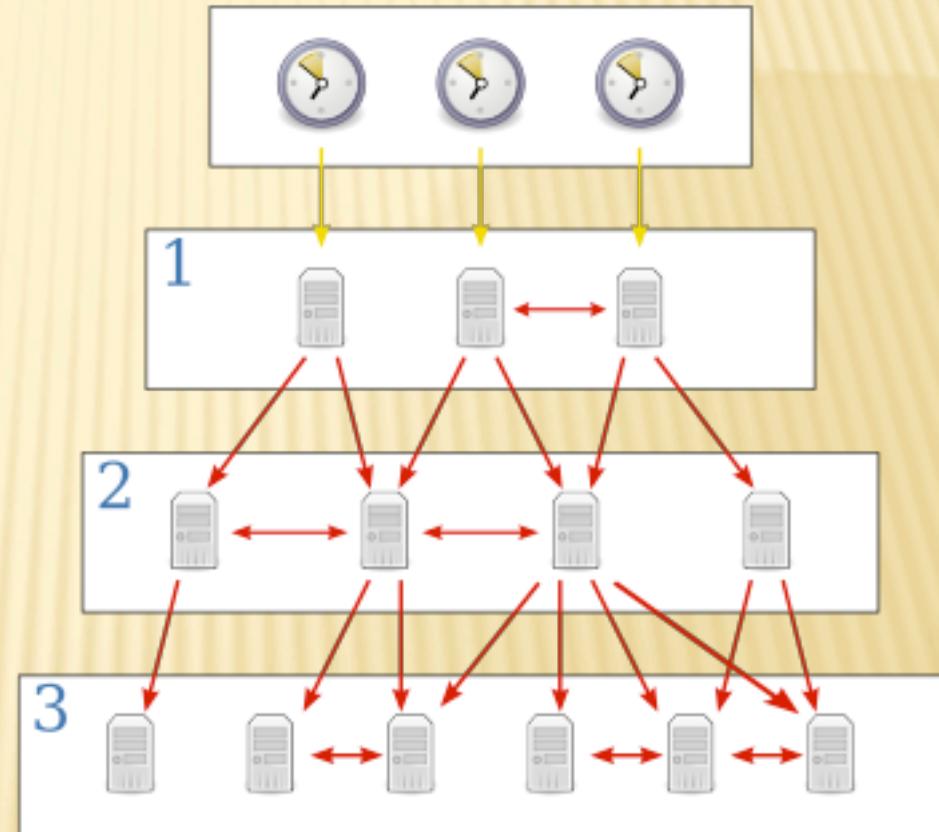
- ✖ problem vzorčenja (Nyquist-ova frekvenca)
 - ✖ izliv: zakaj se vrtijo v filmih kolesa včasih nazaj, avto ali voz pa se premika naprej?
- ✖ človeško uho zaznava frekvence približno od 20Hz do 22kHz
 - ✖ izliv: kakšna je frekvenca vzorčenja za wav datoteke?
- ✖ človeško uho ne zazna določene kombinacije signalov
 - + mp3 stiskanje
 - ✖ izliv: poiščite program z vmesnikom z ukazne vrstice za mp3 stiskanje za Unix in ga namestite?

ZAJEM PODATKOV – SLIKA

- ✖ problem digitalizacije ene slike in nato filma
- ✖ digitalizacija slike:
 - + vsaka točka na zaslonu ima svojo vrednost, ki je tri razsežnostni vektor
 - + izviv: katere so lahko tri razsežnosti vektorja (več možnosti)? Kaj pomenijo?
 - + izviv: preverite različne standarde kot so jpg, gif, pgn, bmp in jih komentirajte. Kako je s pretvorbo med njimi?
- ✖ tako digitalizirana slika predstavlja primer ene amplitudo pri zvoku
- ✖ problem časovne digitalizacije je podoben / enak kot pri zvoku
 - + človeško oko zazna neprekinjeno premikanje, če mu posredujemo vsaj med 23 do 25 slikic na sekundo
 - + izviv: kakšne so standardne hitrosti vzorčenja? Jih je več in kje se uporabljajo? Zakaj so različne?
 - + izviv: preverite različne standarde zapisov filma in jih komentirajte. Kako je s pretvorbo med njimi?

OMREŽNI ČAS

- ✗ včasih moramo uskladiti čas med večimi oddaljenimi sistemi
- ✗ problem zakasnitve prenosa podatka
- ✗ uporabimo lahko več sistemov hkrati

PROTOKOL NTP

- ✖ definiran v RFC 5905, *Network Time Protocol Version 4: Protocol and Algorithms Specification*
 - * obvezno: poiščite ga na spletu ter ga preberite – literatura!
 - * izziv: poiščite še ostale RFC dokumente, ki se ukvarjajo z ntp ter preverite, kaj piše v njih. Poiščite opis Marzullovega algoritma.

PROGRAMSKA OPREMA

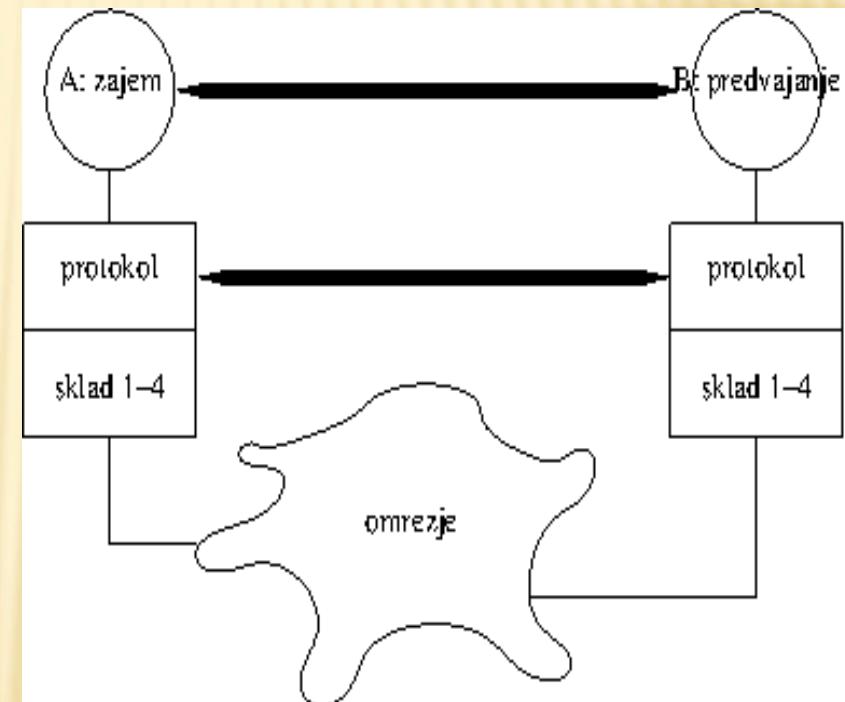
- ✖ na FreeBSD: ntpd
- ✖ konfiguracija v /etc/ntp.conf
 - izviv: poiščite priročnik ter poženite odjemalca. Ročno premaknite čas in opazujte, kaj se dogaja.
 - izviv: kako uporabljati ntp na OS Windows?

```
server ntplocal.example.com prefer  
server timeserver.example.org  
server ntp2a.example.net  
  
driftfile /var/db/ntp.drift
```

- izviv: poiščite ntp strežnike v Sloveniji?

PRENOS OD A DO B

- ✖ možne rešitve:
 - + A posname dogodke in časovne značke in pošlje datoteko B
 - + A, ko posname dogodek, ga opremi s časovno značko in ga takoj pošlje B
 - + nekaj vmes
- ✖ osnovni vir težav je omrežje

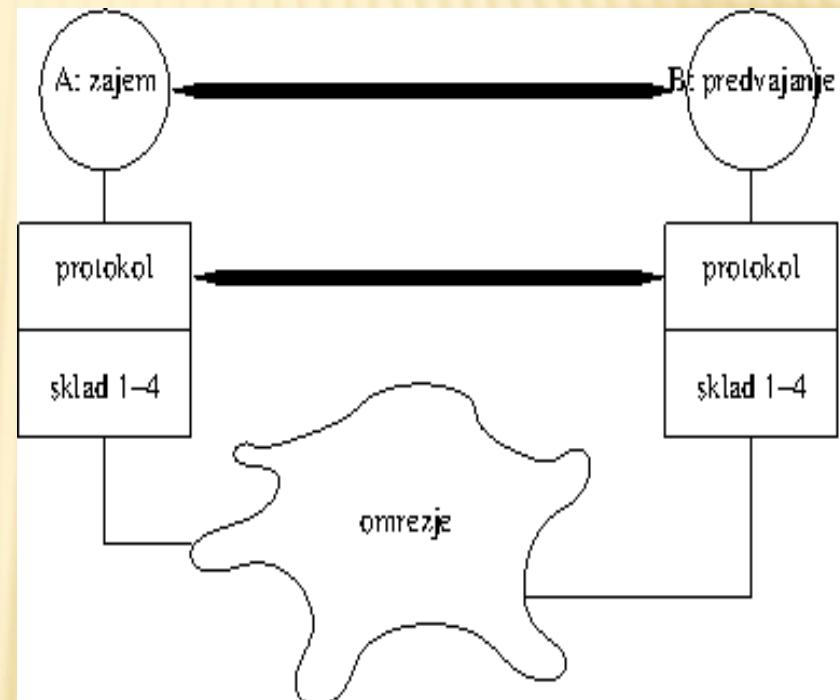

VPLIV OMREŽJA

- ✖ naše omrežje je paketno
 - + vsak paket lahko potuje po drugi poti
 - + vsak paket lahko potuje različno dolgo
 - ✖ problem latence – ni tako velik pri enosmernem prometu
 - + nekateri paketi se lahko izgube
- ✖ dva problema:
 - + kaj narediti z izgubljenimi paketi
 - ✖ povezavna prenosna plast ali aplikacija skrbi za izgubljeno
 - + kaj narediti z neenakomerno prihajajočim paketi
 - ✖ nekateri paketi preprosto zamudijo

VPLIV OMREŽJA

- ✖ dva problema:
 - + kaj narediti z izgubljenimi paketi
 - + kaj narediti z neenakomerno prihajajočim paketi
- ✖ rešitev:
 - + zamujene pakete obravnavati kot izgubljene
 - + protokol naj poskrbi za časovno izravnavo
 - + aplikacija naj poskrbi za izgubljene pakete

PROTOKOL RTP

- ✖ definiran v RFC 3550, *RTP: A Transport Protocol for Real-Time Applications*
 - * obvezno: poiščite ga na spletu ter ga preberite – literatura!
 - * izziv: poiščite še ostale RFC dokumente, ki se ukvarjajo s tftp ter preverite, kaj piše v njih.
- ✖ osnovne funkcionalnosti:
 - + skrbi za pravo zaporedje paketov
 - + skrbi za časovne značke dogodkov

PROTOKOL RTP

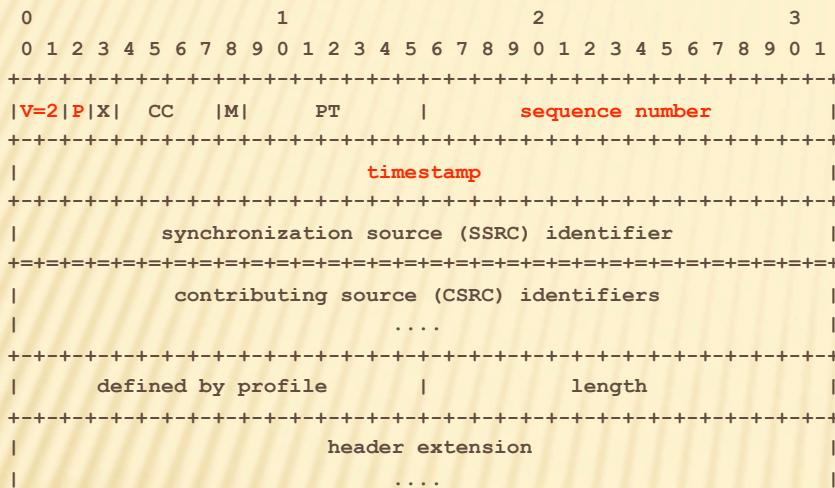
- ✖ dodatne funkcionalnosti:

- + ena povezava lahko prenaša več podatkovnih tokov (virov dogodkov): zvok levi, zvok desni, ...; slika desnega očesa, slika levega očesa; podnapisi, ...
- + identifikator vira / seje in njegov sinhronizacijski vir
- + poseben element – mešalec (*mixer*), ki lahko združuje več sej v eno sejo
- + v združeni seji, komu v resnici pripada poslani paket

RTP – NEKAJ PODROBNOSTI

- ✖ rtp protokol je prenosni protokol, ki služi prenosu podatkov
 - + ne vključuje ukazov za začetek povezave in vzdrževanje povezave
- ✖ rtp protokol omogoča aplikacijam prenos posebnih podatkov (za predvajanje zvoka, filma, ...) – profil
- ✖ za nadzor delovanja rtp protokola uporablja protokol rtcp (*RTP Control Protocol*) – isti RFC
- ✖ rtp na prenosni plasti uporablja nepovezavni način – UDP protokol

RTP – OBLIKA PAKETA

Osnova:

- **V** – verzija; 2
- **P** – zapolnitev (*padding*)
- **sequence number** – številčenje paketov poslanih v toku
- **timestamp** – časovna značka dogodka

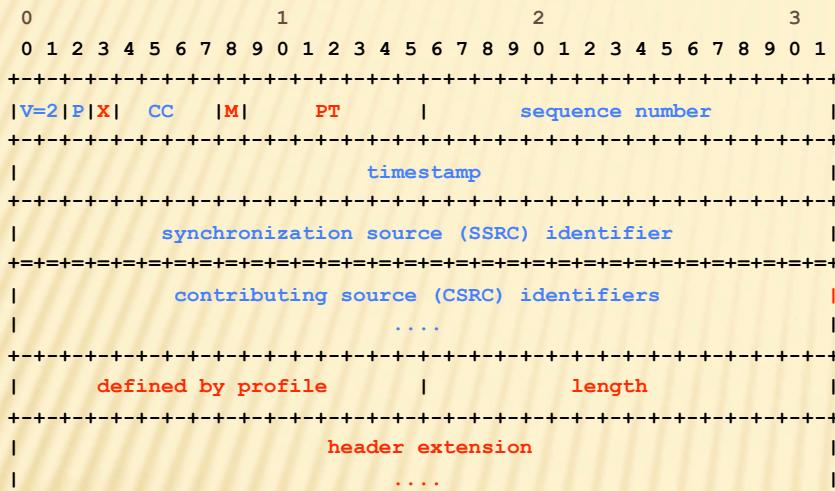
RTP – OBLIKA PAKETA

```
0           1           2           3
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 1
+-----+-----+-----+-----+
|V=2|P|X| CC |M| PT | sequence number |
+-----+-----+-----+-----+
|                                     timestamp |
+-----+
|                                     synchronization source (SSRC) identifier |
+-----+
|                                     contributing source (CSRC) identifiers |
|                                     .... |
+-----+
| defined by profile | length |
+-----+
| header extension |
|                                     .... |
```

dodatne funkcionalnosti:

- **SSRC** – identifikator vira
(*Synchronization source*)
 - **CC** – število mešanih virov
 - **CSRC** – identifikatorji
mešanih virov (*Contributing source*)

RTP – OBLIKA PAKETA

višji protokol/aplikacija:

- **PT** – identifikacija protokola
- **M** – poseben bit za potrebe protokola
- **X** – ali je prisotna razširitev glave
- zadnji del je razširitev glave
- izziv: poiščite RFCje za opis posameznih protokolov (vrst prometa), ki uporabljajo RTP in jih primerjajte (npr. zvok, film, besedilo!, ...)

NADZORNI PROTOKOL RTCP

- ✖ primerjaj analogijo med IP in IPCP
- ✖ opravlja štiri funkcije:
 1. sporoča o kakovosti prenašanega prometa (*RR: receiver report* in *SR: sender report*)
 2. dodaten opis vira toka dogodkov (*SDES: Source description items*)
 3. skrbi za pravilno gostoto pošiljanja sporočil o kakovosti prenosa
 4. prenaša lahko še dodatne podatke za potrebe aplikacije (*APP: Application-specific functions*)

NADZORNI PROTOKOL RTCP

- ✖ za potrebe RTCP je uprabljena stalna pasovna širina
- ✖ če je veliko sodelujočih strank (*multicast*), potem je gostota poročanja manjša

- ✖ izziv: kakšne vse podatke lahko prenaša RTCP o viru dogodkov? Kaj je to CNAME?
- ✖ izziv: kako izgleda poročilo o kakovosti prometa? Kakšne podatke vključuje?

RTCP – OBLIKA PAKETA

0	1	2	3
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0	1 2 3 4 5 6 7 8 9 0	1 2 3 4 5 6 7 8 9 0	1
+-----+-----+-----+-----+	+-----+-----+-----+-----+	+-----+-----+-----+-----+	+-----+-----+-----+-----+
V=2 P var PT length			
+-----+-----+-----+-----+	+-----+-----+-----+-----+	+-----+-----+-----+-----+	+-----+-----+-----+-----+
		

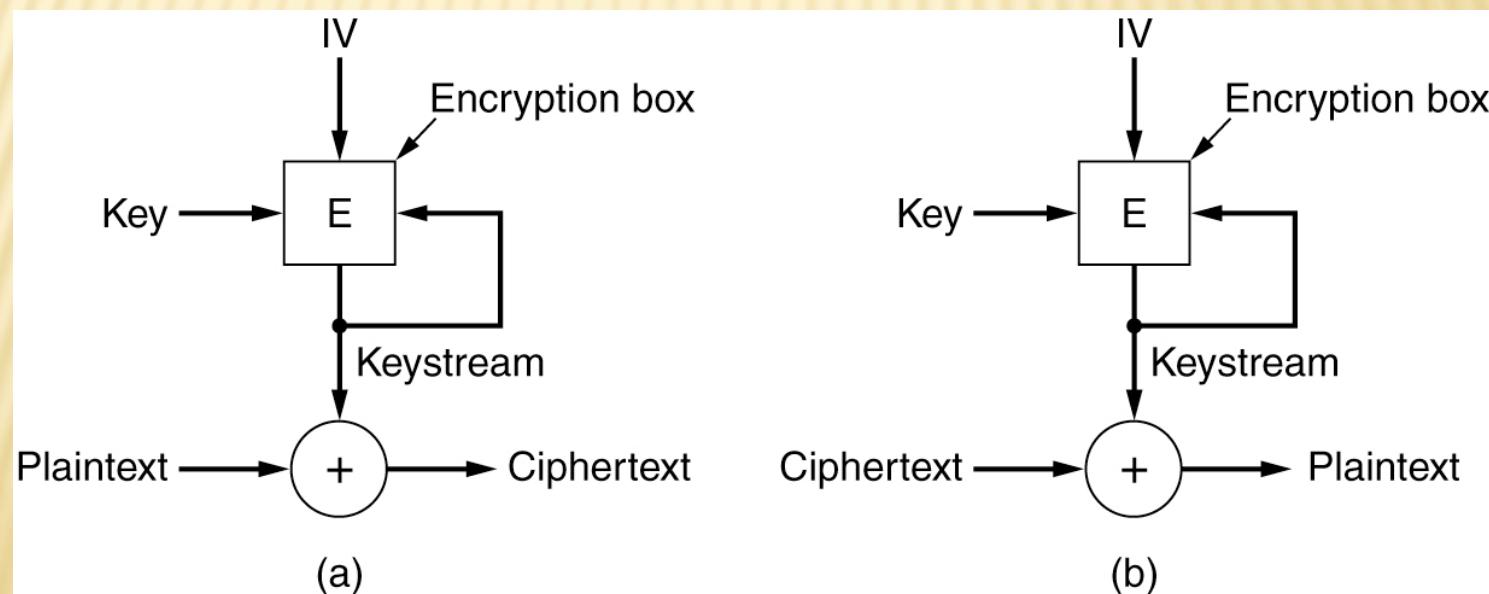
- ✖ izviv: kakšna je vrednost var pri SR ukazu in kaj pomeni?
- ✖ izviv: Peter Zmeda je med branjem spletnih strani opazil, da obstaja nekakšna povezava med besedami RTP, freebsd in mplayer? Kakšna? Namestite mplayer in preizkusite njegovo delovanje.
- **V** – verzija; 2
- **P** – zapolnitev (*padding*)
- **PT** – ukaz: SR, RR, SDES, BYE, APP
- **var** – različne vrednosti v odvisnosti od ukaza

VARNI RTP

- ✖ RTP protokol uporablja UDP prenos, ki nima ssl plasti
- ✖ zato moramo varnost za RTP dograditi sami
- ✖ nekako izmenjamo ključe, toda paketi se izgubljajo
- ✖ drugačen način kriptiranja: kriptiranje s tokom šifer

KRIPTIRANJE S TOKOM ŠIFER

- ✖ začetna vrednost (IV) je poznana obema stranema
- ✖ obema stranema je poznan tudi ključ
- ✖ vsak paket se ločeno zakriptira
- ✖ + je preprosti xor ali kakšen podoben algoritem
- ✖ če se paket izgubi, samo v prazno zavrtimo E

PROTOKOL SRTP

- ✖ definiran v RFC 3711, The Secure Real-time Transport Protocol (SRTP)
 - * obvezno: poiščite ga na spletu ter ga preberite – literatura!
 - * izziv: poiščite še ostale RFC dokumente, ki se ukvarjajo s srtp ter preverite, kaj piše v njih.
- ✖ zasnovan na RTP
- ✖ varnost dodana z kriptiranjem s tokom šifer
 - ✖ izziv: kako si obe strani izmenjata ključe?
 - ✖ izziv: v RFC je omenjena HMAC funkcija (tudi RFC 2104); kako deluje in kako se uporablja? Kaj je to f8, ki je omenjena v standardu?

UPORABNIKI PROTOKOLA RTP

- ✖ beleženje dogodkov v (oddaljenih) laboratorijih (gridcc)
- ✖ IP telefonija – SIP
- ✖ oddaljeni VCR ali VoD
 - + uporablja protokol RTSP

PROTOKOL RTSP

- ✖ definiran v RFC 2326, Real Time Streaming Protocol (RTSP)
 - * obvezno: poiščite ga na spletu ter ga preberite – literatura!
 - * izviv: poiščite še ostale RFC dokumente, ki se ukvarjajo s RTSP ter preverite, kaj piše v njih.
- ✖ osnovni ukazi: nastavi (SETUP), igray in/ali snemaj (PLAY, RECORD), počakaj (PAUSE) in zaključi (TEARDOWN)
- ✖ še dodatni ukazi za nastavljanje in branje parametrov
- ✖ primer uporabe na spletnih straneh:

< a href="rtsp://tainta.isp.ponudnik/Dolina_miru" >prelep slovenski film

- ✖ „sorodnik” protokola http: podobna struktura ukazov (MIME)
 - ✖ izviv: eno od polj, ki jih odjemalec nastavi v zahtevi strežniku je *transport*. Kako izgleda, kaj pomeni in čemu služi?
 - ✖ izviv: kje se vidi povezava med RTSP in RTP – na primer pri RTP smo imeli v glavi SSRC polje; ali obstaja tudi pri RTSP in če da, kje ter kako izgleda?

PROGRAMSKA OPREMA

- ✖ eden prvih odprtakodnih strežnikov je Darwin
- ✖ kaj pa odjemalec?
 - izliv: poiščite strežnik in si ga namestite na vašem FreeBSD/Linux sistemu. Dodajte spletno stran za ponudbo filmov iz vaše filmoteke.

ZAKLJUČEK

- ✖ ogledali smo si, kaj to pravzaprav pomeni „stvarni čas” in kako nastavljamо čas na svojem računalniku
 - ✖ kaj je to dogodek in kaj praktično pomeni prenos podatkov o dogodkih v stvarnem času
 - ✖ spoznali smo RTP/RTCP protokol ter njegovo varno inačico SRTP
 - ✖ ogledali smo si še uporabo RTP protokola za primer VoD, ki uporablja protokol RTSP
-
- ✖ Naslednjič: razpošiljanje (*multicasting*)
 - ✖ Uh, kako pa aplikacija rokuje z izgubljenimi paketi (glej naloge prepuščene aplikaciji)?